

HAFTALIK

İsmail Şen

ismail.sen@ifo.org.tr

“ Piyasadan daha demokratik bir kurum yoktur. ”

Joseph Alois Schumpeter

1883 – 1950 yılları arasında yaşamış, Avusturya Macaristan kökenli Amerikalı ekonomist ve siyaset bilimci.

‘Zenginlik ortamı’ için ön şartlar...

Hani “yatırım ortamı” diye bir kavram vardır ya... Yatırım yapılması için gerekli olan şartların iyiliği veya kötülüğü hakkında veriler değerlendirilirken sık sık kullanılır.

Hukuk devleti varsa, yasalar işletilebiliyorsa...

Vergi politikası adilse...

Altyapısı sağlam ve gelişkinse...

Demokratik bir ortam varsa ve tehdit altında değilse...

Rekabetçi bir ekonomik ortam varsa...

Büyüme potansiyeli yüksekse oraya yatırım yapmanın meraklısı çok olur.

Yatırım ortamı uygun ülkeler, zengin yerlerdir de...

Kimse yasaların işlemediği, yüksek ya da çifte vergilendirmenin olduğu, ulaşım ve enerji ağının yetersiz olduğu, ne yapacağı belirsiz despotların hüküm sürdüğü, haksız rekabetin sıradanlaştığı bir ülkede yatırım yapmak istemez.

Yabancı yatırımcı maceraya girmek istemez, yerli yatırımcı ise fikrini ve parasını riske atmaz. Malum, girişim için önce fikir, sonra para gerekir.

Bir iş fikrinizin olduğunu düşünelim. Emek verip fikrinizi geliştirmek, yatırım yapıp paranızı riske atmak için fikrinizin korunacağına inanmanız olmalı. “İş fikri” yerine isterseniz geliştirdiğiniz inovatif bir “ürün” de koyabilirsiniz, ürünlerinizde kullanabileceğiniz bir tasarım konseptini de...

Eğer fikrinizin kusa sürede “taklit” edileceğine ve taklitçilere karşı hiçbir şey yapamayacağınıza inanıyorsanız riske girip üretime başlamamanız da

Asıl sorun üretime başlamamanız da

değildir. İşin kötüsü bu konularda düşünmeyi de bırakırsınız.

Hayatı boyunca 3 binden fazla icadı için patent almış Thomas Edison’un fikri hakların korunmadığı bir ülkede yaşadığını düşünelim.

Dünyanın en önemli savunma sanayi şirketini kuran ve helikopteri icat eden Igor Ivanovich Sikorsky’nin Kızıl Ordu’dan kaçmadığını ve Kiev’de kaldığını hayal edin.

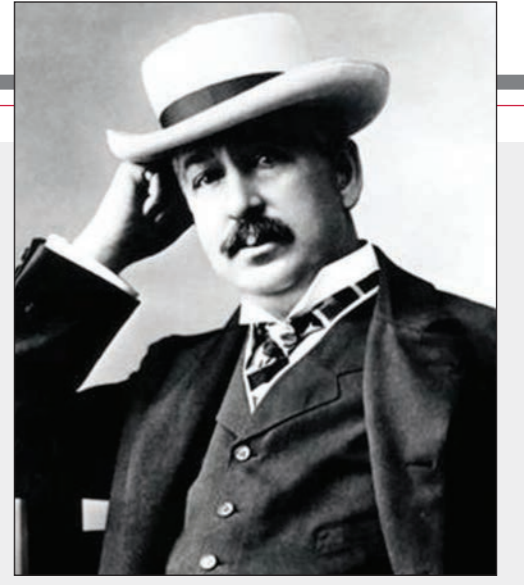
Sıfır sayılabilecek bir sermaye ile kurduğu şirketi 200 milyar dolarlık bir küresel dev haline getiren Steve Jobs’u babasının terk etmediğini ve ülkesi Suriye’ye ailece döndüklerini varsayın.

Edison trenlerde seyyar satıcı olarak kalır, Sikorsky devrim adına kurşuna dizilmezse bir fabrikada tekniker olur, Steve Jobs ise en fazla El Muhaberat için telefon dinleme yapardı.

Hasıllı dehanın da zenginliğin de ortaya çıkması için uygun ortam gereklidir. Ortam ne kadar iyiyse, zenginlik de o derece artar. Ortamı uygun olmayan yerde ne dahi yetişir, ne girişimci.

Var olan da göç eder...

Kalanların payı ise fakirlik olur...

O BİR İŞADAMI

Jilete adını veren mucit King Camp Gillette

1855 yılında Wisconsin’de doğdu, Chicago’da büyüdü. Gillette’in ataları, 1600’lerin ortasında İngiltere’den gelen ailerdendi. 1871’deki büyük Chicago yangını ailesine büyük zarar verdi.

1890’lara kadar çeşitli sektör ve şirketlerde satıcı olarak çalıştı. Bir şeyler icat etme çabası hep vardı. Bu konudaki çabalarını bilen patronlarından mucit işadamı William Painter, kullanılıp atılacak bir ürün icat etmesini öneriyordu. Painter de bir mucitti ve şişe kapakları, mantarlar gibi kullanılıp atılan birçok ürünü tasarlayıp satıyordu.

Gillette, patronunun bu önerisine uygun bir ürün için gereken ilhamı, 1895 yılının bir sabahı aynaya bakarken gördüğü sakallı suratında buldu. Kullanılıp atılacak bir traş bıçağı için çalışmaya başladı. O güne kadar sadece ustura ile traş olunuyordu ve ustanın en büyük sorunu güvensizliğiydi. Ustura ile traş olan herkes, hemen her seferinde yüzünü kesiyordu. Gillette, hem “kullan at” olabilecek hem de güvenli bir ürün için çalışıyordu.

Birçok çelik üreticisiyle görüştü ama yeterli incelikte, düzgünlükte, keskinlikte ve sağlamlıkta bir bıçak üretmenin yöntemini kimse bulamıyordu. Üstelik maliyeti de çok yüksek olacağı anlaşılıyordu. 1900’ü yılların başında amacına ulaştı. Hem bıçağın üretimini yapabilecek bir çelikçi bulmuş, hem de bıçağın güvenli olarak kullanılmasını sağlayacak bir “makine” tasarlayabilmişti.

Ustura dışında arayışları 1870’lerden beri yapıyordu ama Gillette’in tasarladığı ürün çok kullanılıyordu. Önceleri satışlar çok yüksek rakamlara ulaşmıştı. Satışların başladığı ilk yıl olan 1903’te, 168 bin adet, 51 adet de makine satıldı. Ertesi yıl, üretim teknolojilerini geliştiren Gillette, seri üretim ve reklam sayesinde satışları patlattı: 123 bin 684 bıçak ve 90 bin 884 makine satıldı. 1915 yılına gelindiğinde bıçak, yani jilet satışları 70 milyon adedi aşmıştı. ABD’nin, 1918 yılında Birinci Dünya Savaşı’na girmesiyle satışları iyice arttı. Jilet iki savaş arasında, tüm dünyada erkek bakımının olmazsa olmazları arasına girdi.

Gillette, traş bıçağına adını veren bir mucit ama aynı zamanda tarihin en başarılı ürünlerinden birini tasarlayan ve erkek bakımında büyük payı olan bir işadamı...

KARİKATÜRLERDEKİ TARİH

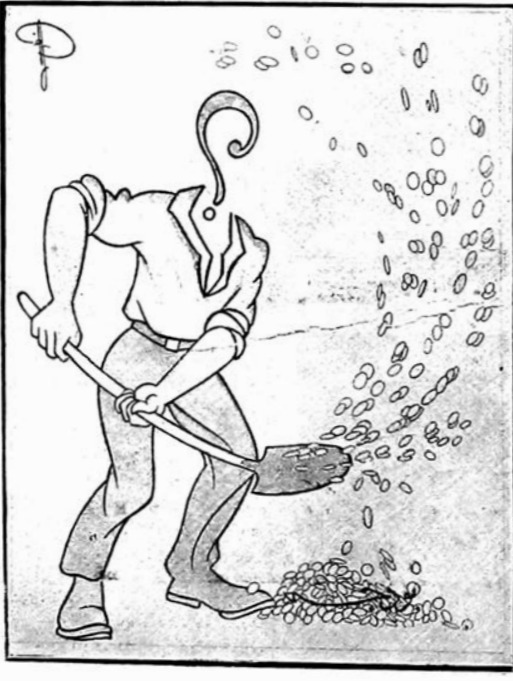
10 Temmuz 1924 Akbaba Dergisi

بودجه ساز اولادى ۹

Bütçesiz olmaz mı?

Bütçe çalışmalarını karikatürçülerin bayıldığı konulardandır, bir asırdan fazladır.

“Bütçesiz olmaz mı? Bütçe tanzim ediliyor. (gazeteler) Har vurup harman savrulurken...”

بودجه تنظيم ایدیلور ! (خرابکار)
غاز ووردوب خارمان سوردولورکن...

TARİHTE BU HAFTA

6 Ocak

1968 yılında bugün, göç nedeniyle artan gecekondular ve konut sorununun büyüdüğüne dikkat çeken İmar

ve İskan Bakanı Haldun Menteseoğlu, “İstanbul 8 milyon nüfusa ulaşırsa ne yaparız?” dedi.

7 Ocak

1944 yılında bugün, çorap imal etme hakkı Sümerbank’a verildi ve çorap üretimi de devletin işi oldu.

8 Ocak

1984 yılında bugün, bir konuşma yapan yeni Başbakan Turgut Özal, Türk Parasını Koruma Kanunu’nun herkesin başına bela olduğunu söyledi. 1985 yılında değiştirilecek kanun,

1930 yılında 3 yıllığına çıkarılmış, 1970 yılına kadar dönem dönem uzatılmış, 1970 yılında süresiz uzatılmıştı.

9 Ocak

1978 yılında bugün, Türkiye’de akaryakıt

sıkıntısı yüzünden fueloil stokları biten hastaneler hasta kabul etmemeye ve mevcut hastalarını taburcu etmeye başladılar.

10 Ocak

1968 yılında bugün, Dördüncü Sanayi Kongresi Ankara’da toplandı. Üç gün sürecek kongrenin açılışında konuşan Başbakan Süleyman Demirel,

“dünyada sanayi-leşmemiş tek ülke Türkiye değildir” dedi.

11 Ocak

1929 yılında bugün, Harf Devrimi sonrası, eski yazı kitapları yeni yazıya çevirmek için Dil Encümeni bünyesinde bir komisyon kuruldu.

12 Ocak

1933 yılında bugün, 1930’lu yıllarda devletin bütçe olanaklarının daralması sonucu iç borçlanmasını sağlamak amacıyla Dahili İstikraz Kanunu çıktı.

Beyaz lekeler

“Yaz güneşi ortılığı kavuranda Eser püfütür püfütür eyyam-ı buhur. Şaşkınlık cibil, hem de ıslak duranda, Gün gider, yıl gider, beyaz lekesi durur”

Yukarıdaki dörtlükte de ifade edildiği gibi, halk arasındaki yaygın bir kanıya göre yazın eyyam-ı buhur (sam yeli) estiğinde güneş altında, hem de ıslak olarak kalınca, derideki su damlacıkları mercer (büyüteç=pertavsız) görevi yaparak deriyi zedeler ve beyaz lekeler oluşturur. Pek doğaldır ki geçirilmediği olmayan bir düşünce, fakat en azından kendine göre bir mantık silsilesi var. Burada akla yanıtları zor olan şu sorular gelebilir: Su damlacıkları niye sam yeli estiğinde mercerdir de esmediğinde değildir veya sam yeli Sam Amca tarafından mı gönderilir?

Sözü edilen hastalık, derideki beyaz lekelerin en iyi tanınmanı “Vitiligo” veya halk arasındaki adıyla “Ala” adlı hastalıktır. Beyaza yakın açık renkleriyle dikkati çeken lekeler hastalığın tipik belirtileridir. Bunlar kendi bildikleri gibi azalıp çoğalabilirler. Seyirlerini sam yeli değil fırtınalar dahi değiştiremez. Görüntülerinden başka hiçbir zararları

yoktur; ağrı, kaşıntı yapmaz, yaşam süresini etkilemez, kimseye bulaşmazlar. Yalnızca bir estetik kusur olarak sorun yaratırlar. Nedeni bilinmeyen bu hastalıkta pek çok şey suçlanmışsa da kesin nedeni bulunamamıştır. Bilinen önemli özelliklerinden biri, her hastada olmasa da kalıtımın etkili oluşudur. Bunun yanı sıra her türlü zedelenme (çarpma, vurma, kesme, yanık vb.) hastalığın gelişimini kolaylaştırır. Hastalığın kesin tanısı bir deri hastalıkları uzmanı tarafından rahatlıkla konabilir, fakat tedavisinde başarıya kadar kesin değildir. Güneş ışığı da dahil ışın tedavileri, bazı yerel ilaçlar zaman zaman iyi sonuç verebilir. Fakat sonuç kişilere göre veya zamana göre değişebilir. Eğer bu lekeler, kişi için önemliyse denemeye değer. Bazı tedaviler bazı insanlarda daha iyi gelebilir, diğerlerinde farklı olabilir. Erken yakalanan hastalar daha kolay tedavi edilebilir. Yüzde yerleşenler en iyi yanıtı, el ve ayaklardakiler en kötü yanıtı verirler. Ayrıca çok güzel kamuflaj yöntemleri de vardır ve lekeleri çok iyi saklayabilirler.

Özellikle gövdede yerleşen bir tür mantar hastalığı Vitiligo’yu çok taklit eden

belirtiler yapar ve bazen hekimler tarafından bile karıştırılabilir. Bunun dışında seyrek rastlanan bazı bulaşıcı hastalıklarda bu tür lekelerle rastlanıldığı gibi yine bunlara benzeyen bazı doğum lekeleri veya bazı hastalıkların bıraktığı izler de bu hastalığı çok taklit eder.

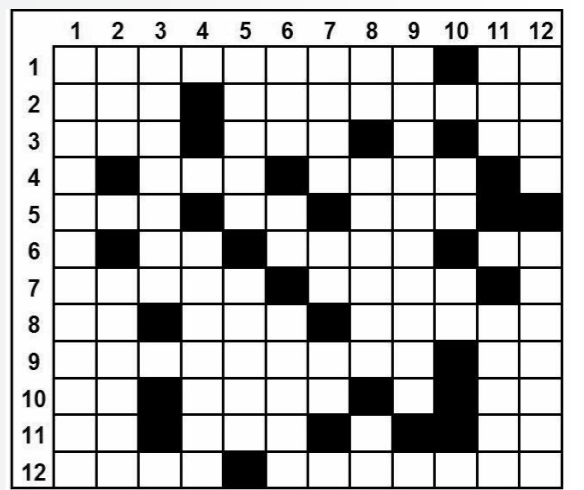

PROF. DR. ERTUĞRUL H. AYDEMİR
ertaydemir@hotmail.com

BULDAN SAĞA: 1- Ekonomisi gıda, tekstil, lokomotif, makine, tuğla, kiremit ve çimento üretimine dayanan, Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi’nin bulunması nedeniyle bir öğrenci kenti görünümünde olan İç Anadolu ilimiz... Avrupa Birliği anlamındaki kısaltma... 2- Alınıp satılabilen her türlü ticaret eşyası... 1910 yılında Kayseri’de kurulan, 1920 yılında fabrikasını İstanbul’a taşıyan, etiketinde bir koyun ile bir inek resmi bulunan et üreticisi firma... 3- Bir tembih sözü... Geminin orta bölümü... Argon elementinin simgesi... 4- İskambil kağıtlarında papaza verilen isim... Eczacıbaşı’nın saç jölesi markası... 5- Kayak... Nepal’in internet kodu... “Limited Şirket” anlamındaki kısaltma... 6- Sodyum elementinin simgesi... Çaba, güç... Vilayet... 7- Eti’nin kakaolu bisküvi markası... İspanya ve Portekiz’in yer aldığı yarımada... 8- İskambil oyunlarında oynama sırası... “Güçlü Boya” sloganını kullanan boya markası... Sayı veya gol pası... 9- İçinde mineralleşmiş tabakalar ve cevherler bulunan kaya veya arazi parçası... Uzaklık anlatan bir söz... 10- İsim... Su samurundan elde edilen post... 100 m2 değerinde yüzey ölçü birimi... 11- Somali’nin plaka işareti... Bir sayı... New York için kullanılan kısaltma... 12- Komşumuz olan bir ülke... Özellikle ütü ve elektrikli süpürge ürünleriyle hatırlanan Alman markası.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- 1924 yılında Beyoğlu Yeşilçam Sokak’ta Melek Sineması adıyla açılan, 20 yılı aşkın bir süre İstanbul Film Festivali’ne ev sahipliği yapan; yakın dönemde alışveriş merkezine dönüştürülmesi planlandığı için, yıkılmaması amacıyla sinemaseverler tarafından ismi gündemde tutulan sinema... 2- Rus yapısı, karadan havaya güdümlü silah... Unilever’in şampuan markalarından biri... 3- Ülkeler arasındaki iki yanlı

BULMACA Hazırlayan Nalan M. ALAKENT iletisim@sorushop.com

ticaret anlaşmalarının temelinde malla ödemeyi öngören bir türü... 4- Koç Grubu’nun beyaz eşya markalarından biri... 5- Kemal Sunal’ın filmlerinde sıkça canlandırdığı karakter... İçinde su biriken çukur yer, doğal kuyu... 6- Eskrimde bir oyun türü... Peru’nun internet harfleri... Hicviye, yergi... 7- Çıkar sağlamlık için bir şeye değersiz bir şey katma... Eski bir tarihi anlatmakta kullanılan deyim sözü... Liberya’nın internet kodu... 8- “İnsan Kaynakları” anlamında kullanılan kısaltma... Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen, küresel... Zimbabve’nin plaka işareti... 9- Adli olaylarda tanığın tarifleye şüphelinin görünümünü yansıtan çizgi resim... 10- Sudan’ın internet harfleri... (Tersi) İridyum elementinin simgesi... 11- Karışık renkli... İş yerlerinde ve fuarlarda malların alıcılara gösterilmesi için özel olarak hazırlanmış bürüm... 12- Bir öğrencinin öğrenimini sürdürbilmesi veya bir kimsenin bilgi ve görgüsünü artırması için belli bir süre devlet veya özel kuruluşlarca ödlenen aylık para... Ad veya numara çekilecek oynanan şans oyunlarının genel adı.

BULDANIN ÇÖZÜMÜ 9. SAYFADA

Virüslerin etkisiyle oluşan uçuklar

UÇUK, virüslerin (Herpes virüs Tip I) etkisiyle oluşan, kızamık bir zeminde minik su kabarcıklar şeklinde kendini gösteren, halk arasında çok iyi tanınan bir hastalıktır. Halk arasında tanınmak bir yana ne nedenle ortaya çıktığı konusunda dahi yorumlar gerçeğe payı da vardır. Genellikle bebeklik yaşında bulaşan virüsler vücutta yerleşir ve dirençin düştüğü uygun zamanlar kollarlar. İlk bulaşma döneminde yalnızca yüzde 1 oranında belirtiler görülür, fakat normal uçuklara göre kat kat şiddetli ve uzun sürer. Yukarıdaki örneklerin hepsi geçerli

olmasa da, organizmanın direncini düşüren ateşli hastalık, aşırı yorgunluk, aşı sonrası, stres vb. durumlarda hastalık halinde karşımıza çıkar. İlk bulaşmada ancak yüzde 1 kişide belirtiler görülür, fakat görülürler de çok şiddetli ve uzun sürerler. Yineleyen uçuklarda yineleme sıklığı, kişilere göre değişir. Bazılarında yılda bir-iki kez çıkarken, bazılarında ayda bir-iki kez olabilir. En sık ağrı kenarında görülmekle birlikte ağız içinden, parmak ucuna kadar her yerde görülebilir. Tedavi edilmezse 5-7 günde kendiliğinden geçer, fakat kaşıntı ve sızlama yaparak rahatsız edebilir. Seyrek görüldüğü durumlarda, yalnızca belirtiler varken yerel ilaçlar uygulamak yeterli olur. Şiddetli ve sık

yineleyen şekillerde ise yerel tedavi yetmeyebilir ve ağız yolu ilaçlar da eklenir. Çıkışı önlemek ise olanaksız gibidir, ancak aylarca ilaç kullanılarak baskılanabilir ve sıklığı azaltılabilir. Basit uçuk hastalığının bir de “kırmızı noktali tipi” vardır (herpes virüs Tip II ile). AIDS’in zehurundan önce en çok dedikodusu yapılan ve ayrıntılara neden olan zührevi hastalık olma özelliğini taşımaktadır. Bugün ise sıradan bir hastalık durumuna düşmüştür. Tedavide kremler yetersizdir, ağız yolu ilaçlar benzer şekilde kullanılabilir ve benzer şekilde de etkisi sınırlıdır. Bu nedenle korunma ön planda gelir.